

Cilt 1/ Sayı 3 / Ağustos 2023

Araştırma Makalesi

Mesleki Uygulama Derslerine Katılan ve Katılmayan Üniversite Öğrencilerinde COVID-19'a Yakalanma Korkusu, Anksiyete ve Yaşam Kalitesi Düzeyinin İncelenmesi

Dilek Hande ESEN¹, Tansu KUŞ², Nihan KAFA³

¹Öğr. Gör. Uzm. Fzt, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Hatay, Türkiye. ORCID: 0000-0002-3570-7079

²Öğr. Gör. Uzm. Fzt, Kapadokya Üniversitesi, Kapadokya Meslek Yüksekokulu, Fizyoterapi Programı, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0001-8416-1896

³Prof. Dr. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0003-2878-4778

*Corresponding author: dilekhande.esen@mku.edu.tr / dilekhandeesen@gmail.com

Esen, D.H., Kuş, T., Kafa, N. (2023). Mesleki Uygulama Derslerine Katılan ve Katılmayan Üniversite Öğrencilerinde COVID-19'a Yakalanma Korkusu, Anksiyete ve Yaşam Kalitesi Düzeyinin İncelenmesi. *Kapadokya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 161-172. DOI: <https://doi.org/10.58241/ksbd.14>

Gönderilme tarihi: 21.07.2023; Kabul tarihi: 10.08.2023; Yayın tarihi: 15.08.2023

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Examination of the Levels of the Fear of Contracting Covid-19, Anxiety and Quality of Life in University Students Who Attended and Did Not Attend Vocational Practice Lessons

Abstract

Aim: This study aimed to compare the fear of contracting COVID-19, anxiety, and quality of life levels in health program students who attended and did not attend vocational practice lessons.

Method: A total of 597 university students participated in the study. The COVID-19 Fear Scale, the Coronavirus Anxiety Scale, and the SF-36 Quality of Life Scale were used as data collection tools.

Results: No statistically significant difference was found between groups related to the fear of contracting COVID-19 ($p=0.144$) and the anxiety levels ($p=0.861$). There was a significant difference between the groups in physical function ($p=0.003$) and general health perception ($p=0.020$) domains of the SF-36. A moderate positive correlation was found between the fear of contracting COVID-19 and the COVID-19 anxiety level ($r=0.559$, $p=0.001$). It was determined that the levels of the fear of contracting COVID-19 and the anxiety of the students whose relatives died because of coronavirus were significantly higher than the others ($p=0.001$). It was also determined that the anxiety level related to coronavirus was higher in students who had COVID-19 ($p=0.033$).

Conclusion: The results of the research showed that the coronavirus epidemic caused fear and anxiety in university students and negatively affected the quality of life of students.

Keywords: Anxiety, Coronavirus, Fear, Students, Quality of Life

Mesleki Uygulama Derslerine Katılan ve Katılmayan Üniversite Öğrencilerinde COVID-19'a Yakalanma Korkusu, Anksiyete ve Yaşam Kalitesi Düzeyinin İncelenmesi

Öz

Amaç: Bu çalışmada, mesleki uygulama derslerine katılan ve katılmayan sağlık programı öğrencilerinde COVID-19'a yakalanma korkusu, anksiyete ve yaşam kalitesi düzeyinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmaya toplam 597 üniversite öğrencisi katıldı. Veri toplama aracı olarak COVID-19 Korkusu Ölçeği, Koronavirüs Anksiyete Ölçeği ve SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Mesleki uygulama derslerine devam eden ve etmeyen öğrencilerin COVID-19'a yakalanma korkusu ($p=0,144$) ve anksiyete düzeyi benzerdi ($p=0,861$). SF-36 Ölçeği'ne ait fiziksel fonksiyon ($p=0,003$) ve genel sağlık algısında ($p=0,020$) gruplar arası anlamlı farklılık vardı. COVID-19'a yakalanma korkusuyla anksiyete düzeyi arasında orta düzey pozitif yönde ilişki bulundu ($r=0,559$, $p=0,001$). Koronavirüse bağlı yakınları vefat eden öğrencilerin COVID-19'a yakalanma korkusu ile anksiyete seviyesinin, yakınları vefat etmeyen öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görüldü ($p=0,001$). COVID-19 geçiren öğrencilerde koronavirüsle ilişkili anksiyete düzeyinin daha fazla olduğu saptandı ($p=0,033$).

Sonuç: Araştırma sonuçları koronavirüs salgınının, üniversite öğrencilerinde korku ve kaygıya neden olduğunu, öğrencilerin yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, Korku, Koronavirüs, Öğrenciler, Yaşam Kalitesi

GİRİŞ

Yeni Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19), 2020 yılının Ocak ayında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından uluslararası öneme sahip acil halk sağlığı problemi olarak ilan edilmiş olup koronavirüs ailesinde pandemiye neden olan ilk hastalık olarak tanımlanmıştır (World Health

Organization, 2021). Semptomları genellikle ateş, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, diyare ve solunum problemleri olan COVID-19 enfeksiyonunun, Şiddetli Akut Solunum Sendromu'na yol açtığı bilinmektedir (Chu ve ark., 2020; Guan ve ark., 2020). Kişiden kişiye yakın temas ve/veya damlacık yoluyla bulaşan COVID-19 hastalığı, oldukça yüksek yayılım hızına sahiptir. Bu özelliğinden dolayı dünya çapında milyonlarca kişiyi aynı anda etkisi altına almayı başarmıştır (Bulut ve Kato, 2020; Chu ve ark., 2020). DSÖ, 24 Ağustos 2021'de dünya çapında toplam 212 milyon COVID-19 vakası ve buna bağlı 4,4 milyon ölüm sayısı olduğunu açıklamıştır (World Health Organization, 2021).

COVID-19'un kolay bulaşması, virüs kaynaklı yüksek ölüm oranlarının varlığı ve virüsle ilgili farmakolojik tedavi eksikliği nedeniyle pek çok ülke, koronavirüsün yayılımını yavaşlatabilmek için olağanüstü fiziksel mesafe müdahaleleri uygulamak zorunda kalmıştır. Buna bağlı olarak, dünya çapında çoğu ülkede 'evde kal' emirleri ile bireylerin genel sağlık, iyi olma hali, iş ve eğitim hayatı ve günlük yaşamın diğer yönlerini etkileyen acil durum karantinaları başlatılmıştır (Alyami ve ark., 2021; Casagrande ve ark., 2020; Tull ve ark., 2020). COVID-19'un yayılma hızının toplumlarda yarattığı stresle birlikte sosyal izolasyon ve karantina gibi önlemlerin alınması bireylerin günlük aktivitelerinin olumsuz etkilenmesine yol açmış, virüsün bireylerde yalnızlık duygusu, anksiyete, depresyon, uykusuzluk gibi psikolojik problemlere neden olduğu belirtilmiştir (Cénat ve ark., 2021; Kumar ve Nayar, 2021). Farklı toplumlar üzerinde yapılan güncel araştırmalarda koronavirüsün, direkt mental fonksiyonlar üzerine etki edebildiği, virüs kaynaklı zihinsel işlevlerin bozulmasının bireylerin yaşam kalitesinde düşüşe sebep olduğu gösterilmiştir (Alyami ve ark., 2021; Liu, Stevens, Conrad, ve Hahm, 2020).

Türkiye'de de koronavirüs yayılımını önlemek için diğer ülkelerde olduğu gibi birçok önlem alınmış, Türk toplumunun günlük yaşamı ani ve beklenmedik şekilde değişime uğramıştır. Önlemler kapsamında, üniversiteler kapatılarak uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Öte yandan sosyal izolasyon ile birlikte sokağa çıkma kısıtlamaları devam ederken birçok üniversite, özellikle sağlık bilimleri alanında eğitim veren üniversiteler, öğrencileri için uygulama derslerine yüz yüze katılım imkânı sunmuştur (Doğan ve ark., 2021). Buna bağlı olarak, bireyler arası fiziksel mesafe kurallarının aşılabileceği bir ortamda yüz yüze eğitimlere katılan üniversite öğrencileri ile uzaktan eğitime devam eden öğrencilerde yeni tip koronavirüse yakalanma korkusu, virüs kaynaklı anksiyete seviyesi ve sağlıkla ilişkili yaşam kalitesi düzeyinin incelenmesi merak konusu haline gelmiştir.

Bu araştırmanın amacı, sağlık meslek dersleri kapsamında yüz yüze uygulama eğitimine katılan ve katılmayan üniversite öğrencilerinin COVID-19'a yakalanma korkusu, koronavirüsle ilişkili anksiyete seviyesi ve sağlıkla ilişkili yaşam kalitesi düzeyini karşılaştırmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma, nicel – tanımlayıcı ve analitik araştırma olarak tasarlandı.

Araştırma Evreni ve Örneklem Seçimi

Çalışma evreni, İç Anadolu Bölgesi'ndeki Ankara, Kırıkkale ve Nevşehir illerinden oluştu. Öğrencilere daha rahat ve hızlı ulaşılabilmesi amacıyla örneklem seçiminde kolayda örnekleme metodu kullanıldı (Yağar ve Dökme, 2018). Çalışmaya, 2020-2021 akademik yılı bahar dönemi boyunca sağlık alanında öğrenim gören, 18 yaş üstü, sosyal medya araçlarını kullanabilen, toplam 597 üniversite öğrencisi dahil edildi. Kronik solunum yolu rahatsızlığı olan ve semptomatik kardiyopulmoner disfonksiyonu olan bireyler çalışmaya dahil edilmedi. Pratik derslerin belirli bir saatine katılım, hastane uygulama eğitimi, klinik uygulama stajı gibi pratik mesleki derslere katılan öğrencilerle (uygulama grubu, n=273, yaş=20,48±1,22 yıl) sadece uzaktan teorik derslere katılım gösteren öğrenciler (kontrol grubu, n=324, yaş=20,07±1,31 yıl) iki farklı gruba ayrıldı.

Veri Toplama Araçları

COVID-19 Korkusu Ölçeği: Katılımcıların COVID-19'a yakalanma korkusu düzeyi, Ahorsu ve ark. (2020) tarafından geliştirilen COVID-19 Korkusu Ölçeği (CKÖ) ile değerlendirildi. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Satıcı ve ark. (2020) tarafından yapılmış olup aynı çalışmada Cronbach Alpha değeri 0,90 olarak bildirilmiştir. CKÖ yedi maddeden oluşmaktadır. Her bir madde beşli Likert tipi puanlama sistemine göre 1-5 arasında bir değer alır. Likert sisteminde 1) kesinlikle katılıyorum, 2) katılıyorum, 3) kararsızım, 4) katılmıyorum, 5) kesinlikle katılmıyorum anlamını taşır. Daha sonra maddelerden elde edilen her bir puan toplanarak gerçek puan hesaplaması yapılır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 35, minimum puan 7'dir. CKÖ puanının artması korku düzeyinin arttığını ifade eder (Satıcı ve ark., 2020).

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği: Koronavirüs Hastalığı ile ilişkili anksiyete düzeyini belirlemede Koronavirüs Anksiyete Ölçeği (KAÖ) kullanıldı. Beş maddeden oluşan KAÖ, Lee (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Biçer ve ark. (2020) tarafından yapılmış olup Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,83 olarak rapor edilmiştir. Ölçekteki maddeler beşli Likert skalası tipinde puan alır (en düşük puan 0, en yüksek puan 4).

Tüm maddelerden elde edilen puanlar yeniden toplanarak 0-20 arasında değişebilen toplam puan tablosu elde edilir. Toplam puanın yükselmesi koronavirüs ile ilişkili anksiyete düzeyinin arttığını ifade eder (Evren ve ark., 2020).

Kısa Form-36 (SF-36) Yaşam Kalitesi Ölçeği: Sağlıkla ilişkili yaşam kalitesi düzeyinin değerlendirilmesinde, sekiz farklı alt bileşenden (fiziksel fonksiyon, fiziksel rol güçlüğü, emosyonel rol güçlüğü, enerji/canlılık/vitalite, ruhsal sağlık, sosyal işlevsellik, ağrı, genel sağlık) oluşan Kısa Form-36 (SF-36) Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanıldı. Ölçeğin Türk toplumu üzerindeki geçerlik güvenirlik çalışması Koçyiğit ve ark. (1999) tarafından yapılmıştır. Puan skalası 0 ile 100 arasında değişen ölçekte yüksek puan daha iyi sağlık düzeyini ifade ederken düşük puan sağlıkta bozulmalar olduğunu gösterir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,88 olarak bildirilmiştir (Zis ve ark., 2021).

Veri Toplama Yöntemi

Veri elde etme sürecinde online anket form sistemi kullanıldı. Katılımcıların demografik (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, uygulama süresi) ve klinik özellikleri (koronavirüs hastalık hikayesi) geçmiş benzer çalışmalar incelenerek oluşturulan kişisel bilgi formuna not edildi. COVID-19'a yakalanma korkusu değerlendirilirken CKÖ (Ahorsu ve ark., 2020); anksiyete düzeyi incelenirken KAÖ (Lee, 2020); yaşam kalitesi düzeyi belirlenirken SF-36 Ölçeği (Koçyiğit ve ark., 1999) kullanıldı. Ölçeklerle birlikte kişisel bilgi formu, Google Formlar kısmında arka arkaya eklenerek tek bir anket form dosyası şeklinde birleştirildi. Daha sonra link bağlantısı olarak sosyal medya (WhatsApp grupları, e-posta) aracılığıyla paylaşıldı. Anketin bir kez doldurulması yeterliydi. Araştırma yürütücüleri kısa zaman aralıklarıyla anket linki paylaşımı yaparak hatırlatmalarda bulundu.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya, Kapadokya Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 23.03.2021 tarihinde etik kurul onayı alındıktan sonra başlandı (Karar No:2021.51).

Verilerin İstatistiksel Değerlendirmesi

Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS versiyon 22.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) programı kullanıldı. Sayısal verilerin normal dağılıma uygunluğu analitik (Kolmogorov-Smirnov testi) ve görsel yöntemler (histogram ve olasılık grafikleri) kullanılarak değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistik için nitel değişkenlerin yüzde (%) ve frekans, normal dağılım gösteren sayısal değişkenlerin ise ortalama ve standart sapma ($\bar{x} \pm ss$) değerleri hesaplandı. Normal dağılmayan sayısal değişkenlerin tanımlayıcı istatistiği medyan ve çeyrekler arası aralık (25-75 çeyrek) olarak ifade edildi. Normal dağılım gösteren verilerin gruplar arası karşılaştırmalarında parametrik Bağımsız Gruplar t testi kullanıldı. Normal

dağılım göstermeyen değişkenlerin karşılaştırılmasında non-parametrik Mann-Whitney U testi kullanıldı. Anksiyete ile COVID-19'a yakalanma korkusu arasında ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon analizi ile test edildi. Spearman Rho korelasyon katsayısının 0,40-0,69 aralığında olması orta düzey ilişki, 0,70-0,89 aralığında olması kuvvetli ilişki olarak yorumlandı (Aslan ve ark., 2019). Verilerin yorumlanmasında istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışma 597 öğrencinin (uygulama grubu (UG), $n=273$; kontrol grubu (KG), $n=324$) katılımıyla gerçekleşti. Çalışmaya dahil edilen grupların koronavirüs hastalık geçmişi ($p=0,254$, Tablo 1), birinci dereceden akrabalarda virüsün görülme sıklığı ($p=0,125$), akrabalar arasında hastalık sonrası sağkalım ($p=0,384$) ve koronavirüs nedeniyle vefat edenlerin oranı ($p=0,483$) birbirine benzerdi. UG yaş ortalaması KG yaş ortalamasına göre daha yüksek bulundu ($p<0,05$, Tablo 1). Eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında UG'da ön lisans öğrencilerinin, KG'da lisans öğrencilerinin daha fazla oranda olduğu saptandı ($p<0,05$, Tablo 1). Grupların cinsiyet dağılımı birbirine benzerdi ($p>0,05$, Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı ve Klinik Özellikleri

Özellikler	Uygulama Grubu (n=273)	Kontrol Grubu (n=324)	P
Yaş (yıl): $X\pm SS$	20,48 \pm 1,22	20,07 \pm 1,31	0,496
Cinsiyet: n (%)	Kadın	214 (78,40)	0,532 ^b
	Erkek	59 (21,60)	
Eğitim Düzeyi: n (%)	Önlisans	196 (71,80)	0,001 ^{b*}
	Lisans	77 (28,20)	
COVID-19 Geçirme: n (%)	49 (17,90)	47 (14,50)	0,254 ^a
COVID-19 Geçirmeme: n (%)	224 (82,10)	277 (85,50)	0,225 ^a

* $p<0,05$. a: Bağımsız Gruplar t testi, b: Mann-Whitney U testi.

UG katılımcılarının %22,70'i ($n=62$) Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü, %24,50'si ($n=67$) önlisans Fizyoterapi Programı, geri kalan öğrenciler ise diğer sağlık programı/bölümü öğrencileriydi (Ağız ve Diş Sağlığı, Ameliyathane Hizmetleri, Anestezi, Beslenme ve Diyetetik, Diş Protez Teknolojisi, Diyaliz, Elektronörofizyoloji, İlk ve Acil Yardım, Patoloji Laboratuvar Teknikleri, Radyoterapi, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri). UG toplam ders saati süreleri 40 ile 96 saat arasında değişmekteydi. En fazla katılımın (%30, $n=82$) 90 saatlik

uygulama derslerine olduğu saptandı. Üniversitenin kendi kliniğinde pratik uygulama dersine katılım oranı %76,90 (n=210), üniversite ile anlaşmalı kurum stajına katılım oranı %12,80 (n=35), öğrencinin kendi memleketinde ayarladığı staja katılım ise %10,30 (n=28) oranındaydı. CKÖ ve KAÖ sonuçları karşılaştırıldığında gruplar arası koronavirüse yakalanma korku ile koronavirüs kaynaklı anksiyete düzeyinin istatistiksel açıdan benzer olduğu tespit edildi ($p>0,05$). SF-36 değerleri karşılaştırıldığında fiziksel fonksiyon ve genel sağlık algısı parametrelerinde istatistiksel açıdan gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık vardı ($p<0,05$). Diğer altı alt parametre sonuçlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktu ($p>0,05$). Ölçek sonuçlarına ait veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. ‘COVID-19 Korkusu Ölçeği’, ‘Koronavirüs Anksiyete Ölçeği’ ve ‘SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği’ Sonuçlarının Karşılaştırılması

Değişken	Uygulama Grubu	Kontrol Grubu	p
	(n=273)	(n=324)	
	Medyan (ÇAA)	Medyan (ÇAA)	
COVID-19 Korkusu Ölçeği	18,00 (14-22)	18,00(14-23)	0,144
Koronavirüs Anksiyete Ölçeği	0,00 (0-1)	0,00(0-1)	0,861
SF-36 Fiziksel Fonksiyon	95,00 (80-100)	100,00 (90-100)	0,003*
SF-36 Fiziksel Rol Güçlüğü	75,00 (25-100)	75,00 (25-100)	0,476
SF-36 Emosyonel Rol Güçlüğü	66,66 (0-100)	66,66 (8,33-100)	0,698
SF-36 Enerji/Canlılık/Vitalite	50,00 (30-65)	50,00 (30-65)	0,703
SF-36 Ruhsal Sağlık	52,00 (32-68)	52,00 (32-68)	0,963
SF-36 Sosyal İşlevsellik	62,50 (37,50-87,50)	62,50 (37,50-87,50)	0,662
SF-36 Ağrı	77,50 (57,50-90)	77,50 (57,50-90)	0,723
SF-36 Genel Sağlık	60,00 (50-80)	65,00 (55-80)	0,020*

* $p<0,05$. Mann-Whitney U testi. ÇAA: Çeyrekler arası aralık. Çeyrekler arası aralık 25-75 çeyrek olarak ifade edildi.

CKÖ ve KAÖ sonuçları kıyaslandığında ölçekler arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir korelasyon olduğu bulundu ($p=0,001$, $r=0,559$).

Koronavirüs hastalığına bağlı yakın çevresinden birileri vefat eden öğrencilerin (n=83) COVID-19’ a yakalanma korkusu ($p=0,001$) ve anksiyete düzeyinin ($p=0,001$), yakınları vefat etmeyen öğrencilere (n=514) göre anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edildi. COVID-19 geçiren ve geçirmeyen öğrenciler arasında CKÖ sonuçlarının benzer olduğu ($p=0,233$),

koronavirüsle ilişkili anksiyete düzeyinin COVID-19 geçirenlerde daha fazla olduğu saptandı ($p=0,033$).

TARTIŞMA

Eş zamanlı yüz yüze eğitim alan öğrenciler ile uzaktan eğitime devam eden öğrenciler arasında COVID-19 korkusu, koronavirüse bağlı gelişen anksiyete ve sağlık ile ilişkili yaşam kalitesi düzeyinin karşılaştırıldığı bu araştırmada, uzaktan eğitime devam eden öğrencilerde fiziksel fonksiyon ve genel sağlık ile ilişkili yaşam kalitesinin daha iyi düzeyde olduğu görüldü. Çalışma sonucunda tüm öğrencilerin orta derecede COVID-19'a yakalanma korkusuna sahip olduğu saptandı. Anksiyete seviyesinde gruplar arası anlamlı farklılık bulunmadı. Ancak daha önce COVID-19 atlatan ve bir yakını virüse yakalanıp sağ kalan ve/veya vefat eden öğrencilerin koronavirüs ile ilişkili anksiyete seviyesinin daha yüksek olduğu görüldü.

Duman (2020), üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin ortalama 16 puan alarak orta düzeyde COVID-19'a yakalanma korkusu yaşadığını rapor etmiştir. Bu çalışmada da her iki grupta COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden alınan ortanca değer 18'di. Bu sonuç, tüm öğrencilerin orta düzeyde COVID-19'a yakalanma korkusu yaşadığını göstermiştir. Feng ve ark., (2020) üniversite öğrencilerinin koronavirüsten korkmasını çeşitli nedenlere bağlamıştır. Bu nedenleri de şu şekilde sıralamıştır; enfeksiyonun hızlı bulaş riskine sahip olması, pandemiye bağlı birçok eğitim kurumunun faaliyetlerini aksatması, tüm dünyada pandemi ile ilgili elde edilen bilgilerin değişkenlik göstermesi ve geleceğe karşı duyulan güvensizlik hissidir.

Cao ve ark., (2020) Çin'de 7143 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, akrabasında koronavirüs bulunan öğrencilerde virüse ilişkin kaygı ve korku düzeyinin anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bildirmiştir. Duman (2020) ise çalışmasında koronavirüs geçiren bir yakını olan ve olmayan öğrencilerde COVID-19'a yakalanma korkusunun değişmediğini ancak koronavirüse bağlı yakını kaybeden öğrencilerde COVID-19 korkusu düzeyinin diğer öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Çalışmamızın bulguları da bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Bakioğlu ve ark. (2020), 960 birey üzerinde yaptıkları çalışmada ise bireyin COVID-19 geçiren bir yakınının olmasının COVID-19 korkusunu değiştirmediğini rapor etmiştir. Bu çalışmada COVID-19 geçiren ve bir yakını koronavirüse yakalanan öğrencilerde COVID-19 korkusu ve anksiyete seviyesi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksekti. Ayrıca koronavirüse bağlı yakını vefat eden öğrencilerin virüse bağlı anksiyete düzeyi ve COVID-19 korkusu da anlamlı olarak daha yüksek bulundu. Virüsün ölümle sonuçlanabilen olumsuz etkilerinin sosyal medya

yerine yakın çevre üzerinden daha ciddi algılanması, öğrencilerde COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygı düzeyini artırmış olabilir.

Yapılan önceki araştırmalarda, KAÖ ile CKÖ arasında pozitif yönde ilişki olduğu bildirilmiştir (Evren ve ark., 2022; Feng, Zhang ve HO, 2021; Bakioğlu ve ark., 2020; Lin, 2020; Satıcı ve ark., 2020). Bu çalışmada da literatürü destekler nitelikte KAÖ ile CKÖ arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir korelasyon olduğu görüldü. Lin (2020), bu ilişkiyi koronavirüse bağlı ölüm ve enfeksiyon oranları ile ilgili çıkan haberlerin insanların enfekte olma kaygısını tetikleyerek koronavirüs korkusunu artırdığı şeklinde yorumlamıştır.

Fernández-Abascal ve Martín-Díaz (2021), karantinaya alınan bireylerin karantina öncesi ve sonrası yaşam kalitesi düzeyini incelediklerinde, karantina sonrası SF-36 Ölçeği fiziksel rol güçlüğü ve fiziksel fonksiyon alt boyutları yaşam kalitesinin anlamlı olarak düştüğünü tespit etmiştir. Ovdii ve ark., (2021) çalışmalarında COVID-19 pandemi sürecinde genç sağlıklı bireylerin yaşam kalitesinin azaldığını özellikle genel sağlık algısının önemli derecede olumsuz etkilendiğini bildirmiştir. Satıcı ve ark., (2020) 1304 Türk vatandaşı üzerinde yaptıkları çalışmada ise COVID-19'un korku duygusunu tetikleyerek kişinin yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bu çalışmada SF-36 ölçeğinin sekiz alt parametresinden sadece fiziksel fonksiyon ve genel sağlık algısının anlamlı düzeyde KG'de daha iyi olduğu görülmüştür. Bu sonuç, KG'deki öğrencilerin eğitim hayatlarına sağlık kuruluşlarından, dolayısıyla hasta bireylerden izole bir şekilde devam etmeleri ve dersleri fiziksel açıdan kendilerini yormadan bilgisayar başından izlemeleri ile ilişkilendirilebilir. UG ve KG arasında diğer yaşam kalitesini ifade eden alt parametre sonuçlarının benzer olması öğrencilerin koronavirüsün etkileri hakkında tam farkındalık kazanamamış ve yaşlarının genç olması sebebiyle hastalığı hafif atatabileceklerine inanmalarından kaynaklanmış olabilir.

Zis ve ark., (2021) dijital öğrenmenin tıp öğrencilerinin yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini bildirmiş, nedenini klinik deneyimden uzak kalınmasına ve duygusal tükenmişliğe bağlamıştır. Bu çalışmada ise istatistiksel olarak gruplar arası anlamlı farklılık olmamasına rağmen, tüm gruplarda SF-36 ölçeğinin sırasıyla enerji/vitalite/canlılık, ruhsal sağlık, genel sağlık ve emosyonel rol güçlüğü alt boyut skorlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Uygulamaya gelen öğrencilerin de birçok dersinin dijital platformda devam ettiği göz önünde bulundurulursa bu çalışma sonuçlarına göre dijital öğrenmenin öğrencilerin psikolojik yönden iyi olma halini olumsuz yönde etkilediği düşünülebilir. Ayrıca uygulama ders saatlerinin klinik öğrenme açısından yetersiz olması öğrencileri psikolojik olarak olumsuz bir ruh haline sürüklemiş olabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Uygulama derslerine katılım saatlerinin ve ders ortamının homojen dağılmaması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

SONUÇ

Araştırma sonucunda, yüz yüze ve uzaktan öğrenime devam eden üniversite öğrencileri arasında koronavirüse yakalanma korkusunun ve anksiyete seviyesinin benzer olduğu, yaşam kalitesiyle ilişkili genel sağlık algısı ve fiziksel fonksiyon parametrelerinin uzaktan eğitime devam eden öğrencilerde anlamlı olarak daha iyi seviyede olduğu tespit edildi. Anksiyete ile koronavirüse yakalanma korkusu arasında pozitif yönde korelasyon olduğu, kendisi ve/veya bir yakını enfekte olan öğrencilerin salgınla alakalı daha fazla endişe ve korku yaşadığı belirlendi. Üniversitelerde, korku ve endişe düzeyinin en aza indirilmesi için özellikle virüslerle alakalı bilgi düzeyini ve farkındalığını artıracak, ruh, mental ve fiziksel sağlığı ve sağlıkla ilişkili yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan eğitim seminerleri, çalıştay vb., düzenlenebilir.

Literatür özetlendiğinde, COVID-19 salgınının, hasta ve sağlıklı her yaştan bireyin yaşam kalitesini azalttığı; korku ve anksiyete gibi psikolojik açıdan olumsuzluk yaratan stres faktörlerini artırdığı görülmektedir. Ancak literatürde mesleki uygulama derslerine yüz yüze katılan ve katılmayan üniversite öğrencileri arasında koronavirüs ailesi ile ilişkili anksiyete, korku ve yaşam kalitesi düzeyini karşılaştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan araştırma sonuçlarının literatüre önemli katkılar sunacağı kanaatindeyiz.

Çıkar Çatışması

Hiçbir kişi ve/veya kurumla ilgili çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Çalışmaya başlamadan önce Kapadokya Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 23/03/2021 tarih ve 29533901-204.01.07-7888 sayılı onay alınmıştır. Katılımcılar, online sistemde yer alan bilgilendirilmiş gönüllü onam formunu kabul ettikten sonra çalışmaya katılmıştır.

Teşekkür

Çalışmaya katılım sağlayan tüm öğrencilerimize ve anket formların öğrencilere ulaştırılmasında destek sağlayan tüm öğretim elemanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

Maddi Destek

Bu çalışmada hiçbir kaynaktan finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA

- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2022). The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(3), 1537–1545. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- Alyami, M., de Albuquerque, J. V., Krägeloh, C. U., Alyami, H. & Marcus, A. H. (2021). Effects of fear of COVID-19 on mental well-being and quality of life among Saudi adults: a path analysis. *Saudi Journal of Medicine and Sciences Medical*, 9(1), 24-30. https://doi.org/10.4103/sjmms.sjmms_630_20
- Aslan, S., Akyol, F. N., Dibooğlu, S., Kantarcı, B. & Serim, D. (2019). Sağlık alanında kullanılan ilişki katsayıları. Retrieved from: <https://tip.baskent.edu.tr/kw/upload/464/dosyalar/cg/sempozyum/ogrsmpzsnm15/15.P13.pdf>
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O. & Ercan, H. (2020). Fear of COVID-19 and positivity: mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(6), 2369–2382. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00331-y>
- Biçer, İ., Çakmak, C., Demir, H. & Kurt, M. E. (2020). Koronavirüs anksiyete ölçeği kısa formu: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 25(Special Issue on COVID 19). *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25 (Special Issue on COVID 19), 216-225. <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.731092>
- Bulut, C. & Kato, Y. (2020). Epidemiology of COVID-19. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50(SI-1), 563-570. <https://doi.org/10.3906/sag-2004-172>
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J. & Zheng, J. (2020). (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287, 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>
- Casagrande, M., Favieri, F., Tambelli, R. & Forte, G. (2020). The enemy who sealed the world: effects quarantine due to the COVID-19 on sleep quality, anxiety, and psychological distress in the Italian population. *Sleep Medicine*, 75, 12-20. <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2020.05.011>
- Cénat, J. M., Blais-Rochette, C., Kokou-Kpolou, C. K., Noorishad, P. G., Mukunzi, J. N., McIntee, S. E., Labelle, P. R. (2021). Prevalence of symptoms of depression, anxiety, insomnia, posttraumatic stress disorder, and psychological distress among populations affected by the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Psychiatric Research*, 295, 113599. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113599>
- Chu, D. K., Akl, E. A., Duda, S., Solo, K., Yaacoub, S., Schünemann, H. J., Loeb, M. (2020). Physical distancing, face masks, and eye protection to prevent person-to-person transmission of SARS-CoV-

- 2 and COVID-19: a systematic review and meta-analysis. *Lancet*, 395(10242), 1973-1987. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)31142-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)31142-9)
- Demiral, Y., Ergor, G., Unal, B., Semin, S., Akvardar, Y., Kıvırcık, B. & Alptekin, K. (2006). Normative data and discriminative properties of short form 36 (SF-36) in Turkish urban population. *BMC Public Health*, 6, 247. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-6-247>
- Doğan, K., Esen, D.H., Ayhan, D.T., Özsoy, O. (2021). Fizyoterapi programı ön lisans öğrencilerinde mesleki uygulama dersinin verimliliği: Kapadokya Üniversitesi örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 11(1), 57-66. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/buyasambid/issue/63446/902847>
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *Journal of Social Sciences*, 4(8), 426-437. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.748404>
- Evren, C., Evren, B., Dalbudak, E., Topcu, M. & Kutlu, N. (2020). Measuring anxiety related to COVID-19: A Turkish validation study of the Coronavirus Anxiety Scale. *Death Studies*. 46(5), 1052–1058. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1774969>
- Feng, S., Zhang, Q., & Ho, S. (2021). Fear and anxiety about COVID-19 among local and overseas Chinese university students. *Health & Social Care in the Community*, 29(6), e249–e258. <https://doi.org/10.1111/hsc.13347>
- Fernández-Abascal, E. G., & Martín-Díaz, M. D. (2021). Longitudinal study on affect, psychological well-being, depression, mental and physical health, prior to and during the COVID-19 pandemic in Spain. *Personality and Individual Differences*, 172, 110591. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110591>
- Guan, W., Ni, Z., Hu, Y., Liang, W., Ou, C., He, J., . . . Hui, David, S.C. (2020). Clinical characteristics of coronavirus disease 2019 in China. *The New England Journal of Medicine*, 382(18), 1708-1720. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2002032>
- Kocyiğit, H., Aydemir, Ö., Fişek, G., Ölmez, N., Memiş, A. (1999). Kısa Form-36 (KF-36)'nın Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve geçerliliği. *İlaç ve Tedavi Dergisi*, 12, 102-106.
- Kumar, A., & Nayar, K. R. (2021). COVID 19 and its mental health consequences. *Journal of Mental Health*, 30(1), 1-2. <https://doi.org/10.1080/09638237.2020.1757052>
- Ladikli, N., Bahadır, E., Yumuşak, F. N., Akkuzu, H., Karaman, G. & Türkkın, Z. (2020). Kovid-19 korkusu ölçeği'nin türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 71-80. Retrieved from https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/kovid-19-korkusu-olcegi-toad_0.pdf
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. *Death Studies*, 44(7), 393-401. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1748481>

- Lin, C. (2020). Social reaction toward the 2019 novel coronavirus (COVID-19). *Social Health and Behavior*, 3(1), 1. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1748481>
- Liu, C.H., Stevens, C., Conrad, R.C., & Hahm, H.C. (2020). Evidence for elevated psychiatric distress, poor sleep, and quality of life concerns during the COVID-19 pandemic among US young adults with suspected and reported psychiatric diagnoses. *Psychiatry Research*, 292, 113345. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113345>
- Ovdii, M. A., Solomakha, K. M., Yasynetskyi, M. O., Ponomarenko, N. P., & Rydzal, Y. M. (2021). A Study of Physical Activity Levels and Quality of Life in Young Adults during the Covid-19 Pandemic. *Wiadomosci Lekarskie*, 74(6), 1405-1408. PMID: 34159928
- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M., & Satici, S. A. (2021). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(6), 1980-1988. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>
- Tull, M. T., Edmonds, K. A., Scamaldo, K. M., Richmond, J. R., Rose, J. P., & Gratz, K. L. (2020). Psychological Outcomes Associated with Stay-at-Home Orders and the Perceived Impact of COVID-19 on Daily Life. *Psychiatry Research*, 289, 113098. <https://doi:10.1016/j.psychres.2020.113098>
- Yağar, F. & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gsbdergi/issue/39953/474327>
- World Health Organization. (2021, August 24). WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. Retrieved from <https://covid19.who.int/>
- Zis, P., Artemiadis, A., Bargiotas, P., Nteveros, A., & Hadjigeorgiou, G. M. (2021). Medical studies during the COVID-19 pandemic: the impact of digital learning on medical students' burnout and mental health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(1), 349. <https://doi:10.3390/ijerph18010349>